

KANTA-HÄMEEN MAAKUNTAKAAVA 2040 RAKENNETARKASTELU

30.5.2016

Käsitelty maakuntahallituksessa 11.4.2016

Päivitetty asuntorakentamisen tarpeen osalta 10.5.2016

Käsitelty maakuntavaltuustossa 30.5.2016

KANTA-HÄMEEN MAAKUNTAKAAVAN 2040 RAKENNETARKASTELU

Rakennetarkastelu muodostaa lähtökohdan maakuntakaavan uudistuksen suunnittelulle ja siinä esitetyt aluerakenteen painotukset tulevat olemaan uuden maakuntakaavan strategisia painopisteitä. Rakennetarkastelu nostaa esiin aluerakenteen kehittämisen tärkeimpiä osatekijöitä. Niiden mahdollinen rooli ja merkintätapa määritellään Maakuntakaavan 2040 suunnitteluprosessissa.

Maakunnan aluerakenteen kehitystä tarkastellaan koko maakunnan puitteissa ja suhteessa naapurimaakuntiin, koko maahan ja kansainvälisiin yhteyksiin. Aluerakenteella tarkoitetaan asumisen, yritys- ja tuotantotoiminnan, palvelujen ja virkistysalueiden sekä niitä kaikkia yhdistävien liikenneväylien ja teknisen huollon verkostojen yleispiirteistä sijoittumista ja niiden keskinäisiä suhteita luonnonympäristö, arvokkaat maisemat, muinaismuistot ja kulttuuriympäristöt huomioiden.

Kanta-Hämeen väestökehitys:

Rakennetarkastelun ja uuden maakuntakaavan mitoituksen lähtökohtana on perusteltu ennuste maakunnan väestökehityksestä. Hämeen liiton Häme-ohjelma vuodelta 2013 perustui Tilastokeskuksen vuonna 2012 julkistamaan väestön trendiennusteeseen, jonka mukaan vuonna 2040 Kanta-Hämeessä olisi yhteensä 200256 asukasta. Lokakuussa 2015 Tilastokeskus julkaisi uuden trendiennusteensa, jonka mukaan asukkaita vuonna 2040 olisi Kanta-Hämeessä yhteensä 180820. Uusin trendiennuste merkitsisi toteutuessaan mm. työikäisen väestön vähenemistä.

Hämeen liitto on kyseiset trendiennusteet, maakunnan kaupunkiseutujen kehityspotentiaali sekä kuntien ja kaupunkiseutujen vetovoimatekijät huomioiden laatinut Kanta-Hämeen väestösuunnitteen 2016-2040. Se ottaa huomioon toteutuneen kehityksen, mutta olettaa kuluvan vuosikymmenen loppupuolella palattavan kasvu-uralle. Väestöä siirtyy maakuntaan nykyistä enemmän sekä muista maakunnista että maahanmuuton kautta myös pakolaiskriisin vaikutukset huomioiden. Väestösuunnite on haastava, mutta mahdollinen ja tähtää noin 191000 asukkaaseen vuonna 2040. Hämeen liiton maakuntahallitus on kokouksessaan 15.2.2016 hyväksynyt väestösuunnitteen käytettäväksi maakuntakaavan kokonaisuudistuksen mitoituksen lähtökohtana.

Kanta-Hämeen väestösuunnite vuoteen 2040:

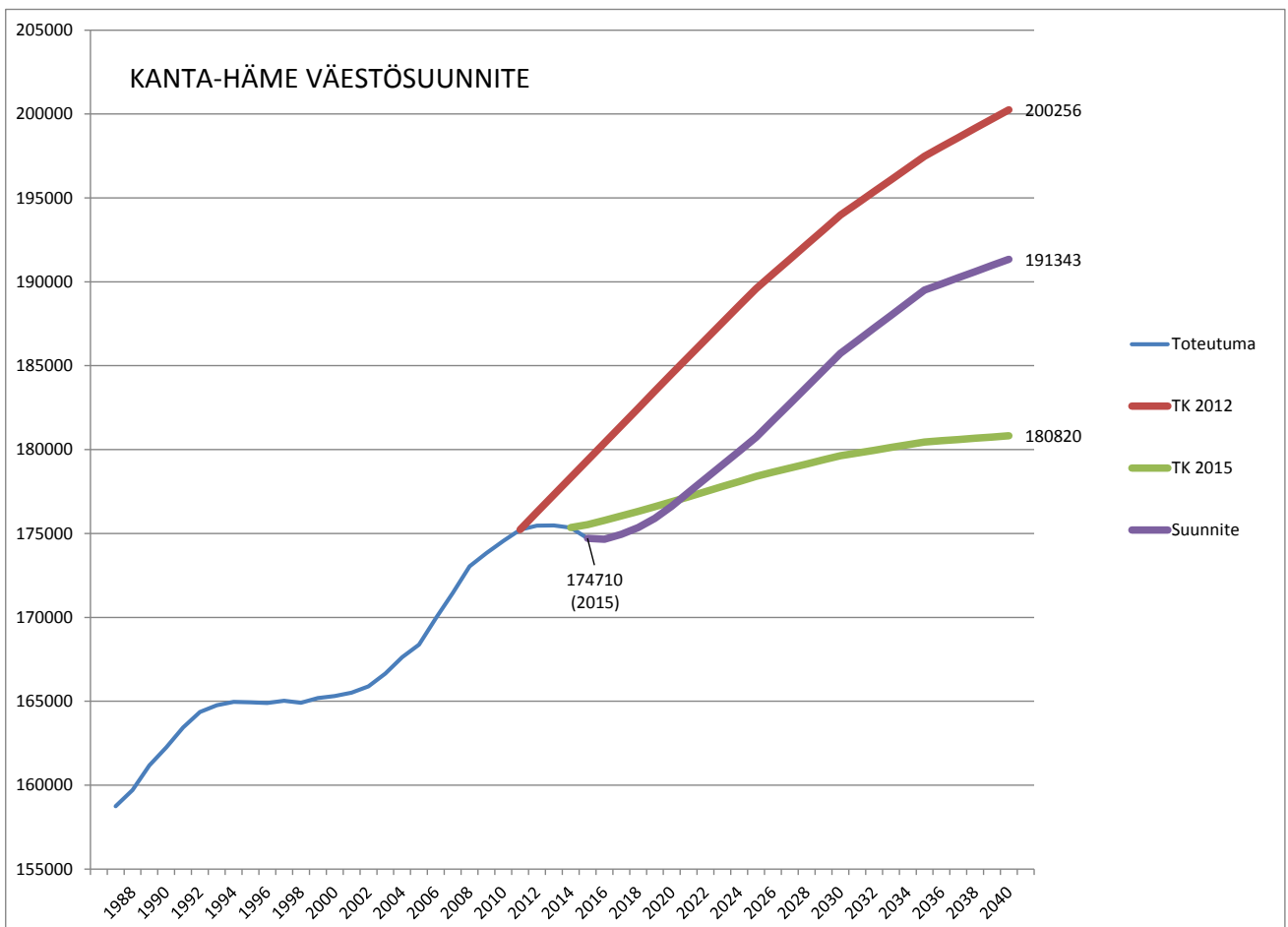
	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2015-2040
Hämeenlinna	68011	68886	70813	73185	74915	75688	7677
Hattula	9747	9821	9980	10176	10319	10377	630
Janakkala	16853	17058	17500	18044	18440	18608	1755
Riihimäki	29269	29824	30936	32304	33302	33680	4411
Hausjärvi	8729	8895	9111	9367	9557	9698	969
Loppi	8175	8332	8568	8860	9072	9214	1039
Forssa	17422	17352	17370	17370	17459	17580	158
Humppila	2388	2371	2370	2363	2363	2367	-21
Jokioinen	5425	5415	5408	5400	5400	5410	-15
Tammela	6280	6265	6260	6260	6270	6301	21
Ypäjä	2411	2407	2410	2407	2410	2420	9
Hämeenlinnan seutukunta	94611	95765	98293	101405	103674	104673	10062
Riihimäen seutukunta	46173	47051	48615	50531	51931	52592	6419
Forssan seutukunta	33926	33810	33818	33800	33902	34078	152
KANTA-HÄME	174710	176626	180726	185736	189507	191343	16633
Vuotuinen muutosvauhti:		383	820	1002	754	367	

Väestön kehitys Kanta-Hämeessä

Hämeen liiton väestösuunnitteen 2016-2040 mukaan

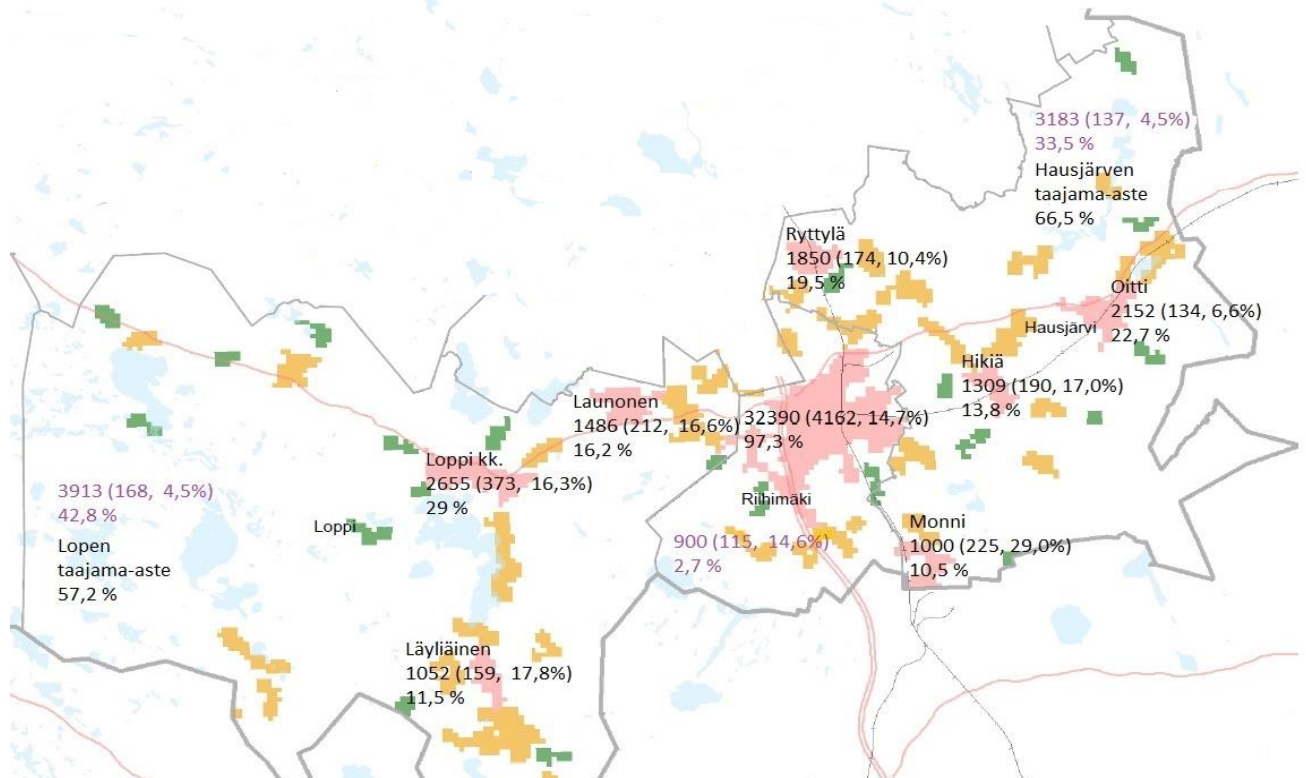
	2014	2025	2040	Muutos 2014-40	Vuosi- muutos
Forssa	17 521	17 370	17 580	59	0,0 %
Humppila	2 440	2 370	2 367	-73	-0,1 %
Jokioinen	5 516	5 408	5 410	-106	-0,1 %
Tammela	6 395	6 260	6 301	-94	-0,1 %
Ypäjä	2 468	2 410	2 420	-48	-0,1 %
Forssan seutu	34 340	33 818	34 078	-262	0,0 %
Hämeenlinna	67 976	70 813	75 688	7 712	0,4 %
Hattula	9 738	9 980	10 377	639	0,2 %
Janakkala	16 840	17 500	18 608	1 768	0,4 %
Hämeenlinnan seutu	94 554	98 293	104 673	10 119	0,4 %
Riihimäki	29 350	30 936	33 680	4 330	0,5 %
Hausjärvi	8 815	9 111	9 698	883	0,4 %
Loppi	8 291	8 568	9 214	923	0,4 %
Riihimäen seutu	46 456	48 615	52 592	6 136	0,5 %
Kanta-Häme	175 350	180 726	191 343	15 993	0,3 %

Lähde: Tilastokeskus ja Hämeen liitto

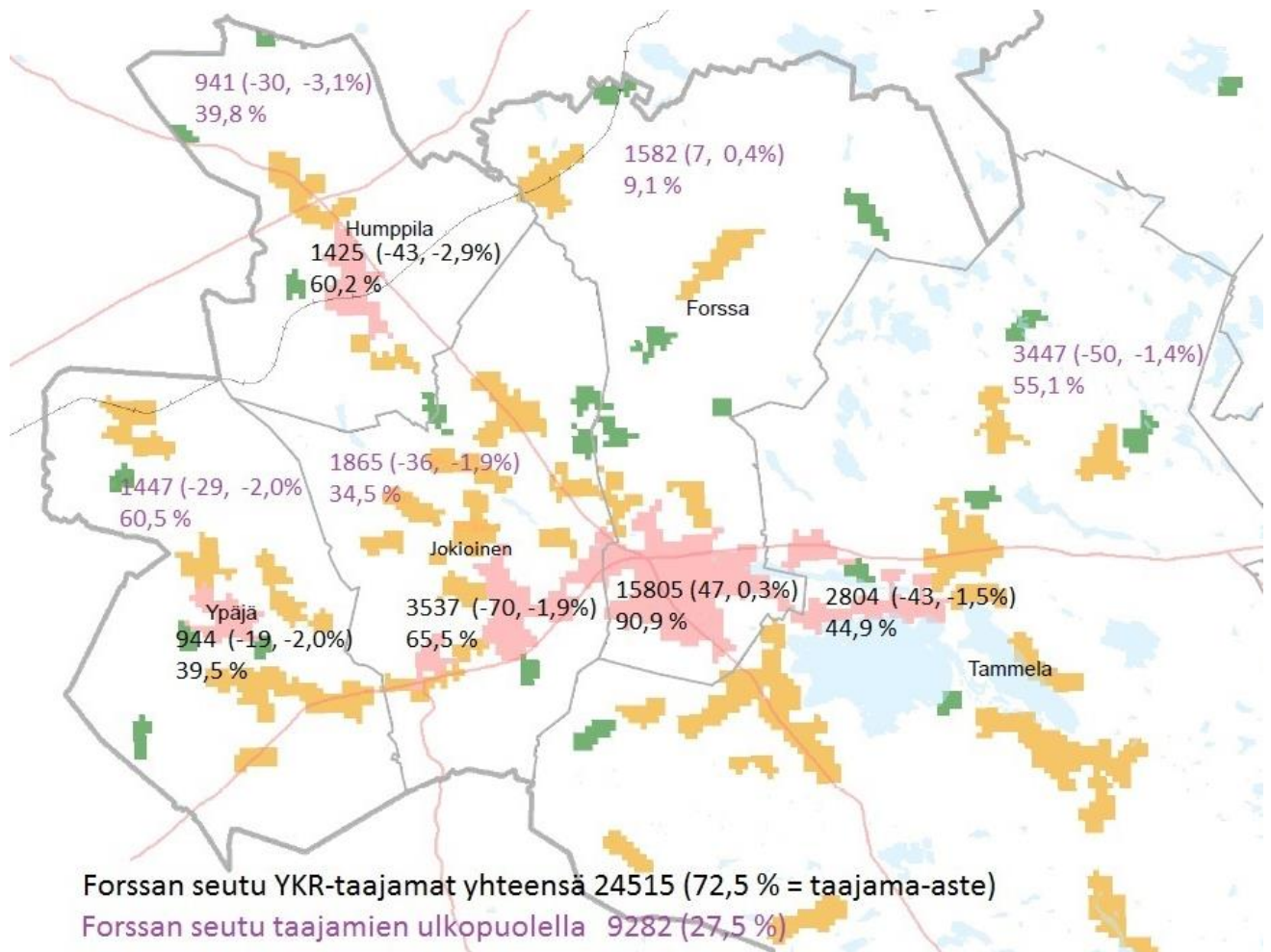
Riihimäen seutu 2040:

Riihimäen seutu YKR-taajamat yhteensä 43940 (84,6 %=taajama-aste)

Riihimäen seutu taajamien ulkopuolella 7996 (15,4 %)

Forssan seutu 2040:

Forssan seutu YKR-taajamat yhteensä 24515 (72,5 % = taajama-aste)

Forssan seutu taajamien ulkopuolella 9282 (27,5 %)

Väestösuunnitteen mukainen asuntorakentamisen tarve Kanta-Hämeessä:

Hämeen liitossa on laadittu myös väestösuunnitteeseen 2016 - 2040 perustuva asuntorakentamisen kuntakohtainen tarvearvio vuosille 2014 - 2040. Siinä huomioidaan ja arvioidaan asuntokuntien keskikoon pieneminen, kotitalouksien ulkopuolella asuvan väestön määrä, asuntojen varauma ja asuntojen vuotuinen poistuma. Asuntojen vuotuista poistumaa ei ole Suomessa seurattu eikä raportoitu, joten sen ennustaminen on vaikeaa. VTT:n tutkimusten mukaan asuntojen vuotuinen poistuma laskettuna asuntokannasta vaihtelee lukujen 0,2-0,5 % välillä. Talouden taantumassa poistuma on yleensä alhainen. Tämän vuoksi arvioitiin asuntojen vuotuinen poistuma 0,2 %, 0,3 % ja 0,4 % mukaisesti.

Hämeen liiton väestösuunnitteen 2016 - 2040 mukaiseen väestötavoitteeseen 191343 asukasta vuonna 2040 perustuva asuntorakentamisen tarve 2014 - 2040, kun vuotuinen poistuma on 0,2 % asuntokannasta:

	Asuntojen lukumäärä		Asuntojen lukumäärän kasvu 2014 - 2040	Asuntojen lukumäärän kasvu keskimäärin vuodessa 2014 - 2040	Vuotuinen poistuma 0,2 %		Asuntojen uudisrakentamisen tarve yhteensä 2014 - 2040	Asuntojen vuotuinen uudisrakentamistarve keskim. 2014-2040
	2014	2040			Vuotuinen poistuma yhteensä 2014 - 2040	Vuotuinen poistuma keskimäärin vuodessa 2014 - 2040		
Hämeenlinna	38038	44026	5988	230	2134	82	8122	312
Hattula	4831	5360	529	20	265	10	794	31
Janakkala	8742	10031	1289	50	488	19	1778	68
Riihimäki	15951	18846	2895	111	905	35	3800	146
Hausjärvi	4207	4788	581	22	234	9	815	31
Loppi	4026	4622	596	23	225	9	820	32
Forssa	10592	11396	804	31	572	22	1375	53
Humppila	1314	1332	18	1	69	3	87	3
Jokioinen	2765	2853	88	3	146	6	234	9
Tammela	3167	3271	104	4	167	6	271	10
Ypäjä	1371	1431	60	2	73	3	133	5
KANTA-HÄME	95004	107956	12952	498	5277	203	18229	701
Hämeenlinnan seutu	51611	59418	7807	300	2887	111	10694	411
Riihimäen seutu	24184	28255	4071	157	1363	52	5435	209
Forssan seutu	19209	20283	1074	41	1027	39	2101	81

Mikäli asuntojen vuotuinen poistuma tarkastelujaksolla 2014 - 2040 on keskimäärin 0,3 %, on asuntojen uudisrakentamistarve Kanta-Hämeessä tuolloin keskimäärin 803 asuntoa vuodessa. Vuotuisen poistuman ollessa keskimäärin 0,4 % on uudisrakentamistarve Kanta-Hämeessä 904 asuntoa vuodessa. Vuotuinen asuntotuotanto on 2000-luvulla vaihdellut Kanta-Hämeessä jyrkästi 400 - 1300 asunnon välillä.

Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavassa (2015) tarkistettiin maakuntakaavan asumisen aluevaraukset. Mitoitus perustui 1. vaihemaakuntakaavan suunnitteluajankohdan maakuntasuunnitelman mukaiseen väestötavoitteeseen 203310 asukasta vuoteen 2035 mennessä. Vuosien 2010 - 2035 asuntotuotannon arvioitiin olevan noin 1222 asuntoa/vuosi, kun vuotuisen poistuman asuntokannasta arvioitiin olevan 0,5 %.

Asumisen aluevaraukset perustuvat vahvistetussa 1. vaihemaakuntakaavassa siis suuremmalle väestölle ja uudisrakentamismuutoksille kuin nyt suunnitteilla oleva uusi maakuntakaava. Tämän vuoksi voimassa olevan maakuntakaavan asumisen aluevaraukset tulevat riittämään ja kuntien kanssa käytyjen uutta maakuntakaavaa koskevien neuvottelujen mukaan asumisen rakentamattomia reservialueita tullaan myös useissa kunnissa joiltakin osin rajaamaan pienemmiksi.

Kanta-Hämeessä vuokralla asuu noin 26 % (2014) kaikista asuntokunnista. Osa tarjonnasta on yksityisillä asuntomarkkinoilla. Asuntotuotannon seurannan ja varmistamisen lisäksi vuokra-asuntomarkkinoita tulee seurata aktiivisesti ja varmistaa vuokra-asuntojen riittävyys väestösuunnitteen mukaisen kehityksen mahdollistamiseksi.

Kanta-Hämeen keskusrakenne:

Rakennetarkastelussa esitetään Kanta-Hämeen keskusrakenne jaettuna vaikutusalueiltaan ja palvelutasoltaan kolmeen eri taajamatyyppiin: kaupunkikeskukset, alueelliset palvelukeskukset ja paikalliset palvelukeskukset.

	YKR-taajamien väestö		
	2014	2040	muutos
Kaupunkikeskus			
Erittäin monipuoliset palvelut. Vaikutusalueella useita kuntia myös yli maakuntarajan			
Hämeenlinna kantakaupunki	49825	56951	7126
Riihimäki kantakaupunki	28228	32390	4162
Forssa kantakaupunki	15758	15805	47
Alueellinen palvelukeskus			
Monipuoliset kuntakeskuksen tai kunnan sivutaajaman palvelut. Vaikutusalueella muita taajamia, kyliä ja maaseutua			
Iittala	2360	2860	500
Lammi	2985	3235	250
Parola	6664	7216	552
Turenki	7660	8616	956
Tervakoski	4200	4724	524
Oitti	2018	2152	134
Loppi kk.	2282	2655	373
Humppila keskus	1468	1425	-43
Jokioinen keskus	3607	3537	-70
Tammela keskus	2847	2804	-43
Ypäjä keskus	963	944	-19
Paikallinen palvelukeskus			
Rajatut palvelut. Vaikutusalueella vain maaseutua ja joissakin tapauksissa läheisiä kyliä.			
Hauho	1175	1300	125
Eteläinen	629	730	101
Syrjäntaka/Tuulos	543	550	7
Renko	1151	1300	149
Hikiä	1119	1309	190
Ryttylä	1676	1850	174
Monni	775	1000	225
Launonen	1274	1486	212
Läyliäinen	893	1052	159
Yhteensä:	140100	155891	15791

Vuonna 2014 Kanta-Hämeen asukasluku oli 175350. Yllä luetelluissa taajamissa oli 140100 asukasta. Lisäksi pienissä YKR-taajamissa oli väestöä siten, että Kanta-Hämeen taajama-aste oli 81,7 %. YKR-taajamien ulkopuolella kylissä ja maaseudulla asui 18,3 % väestöstä.

Väestösuunnitteen mukaan tavoitevuonna 2040 Kanta-Hämeen asukasluku on 191343. Väestönkasvu noin 16600 asukasta on suuntautunut lähes kokonaan taajamiin siten, että yllä luetelluissa taajamissa on yhteensä 155891 asukasta. Lisäksi pienissä YKR-taajamissa on väestöä siten, että Kanta-Hämeen taajama-aste on 83,3 %. YKR-taajamien ulkopuolella kylissä ja maaseudulla asuu 16,7 % väestöstä.

Kanta-Hämeen kaupunkiseutujen vahvuudet ja vetovoimatekijät:

Kaupunkiseutujen vahvuuksien ja vetovoimatekijöiden valinnassa on käytetty yhtä tai useampia seuraavista kriteereistä:

- Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä
- Ylimaakunnallinen
- Maakuntaa, kaupunkiseutua, kuntaa tai kunnan osaa selkeästi profiloiva
- Tunnistetaan maakunnan vetovoimatekijäksi
- Seutuja yhdistävä tai kuntarajat ylittävä
- Toteuttaminen vaatii maankäytön suunnittelua
- Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita edistävä
- Kehittämisyöhykkeitä, verkostoja ja alueita muodostava

Vahvuuksien ja vetovoimatekijöiden lähdeaineistona on käytetty maakuntavaltuuston seminaarissa 31.8.2015 tehtyjen ryhmätöiden tuloksia, joita on edelleen kehitetty. Tunnistetut kaupunkiseutujen vahvuudet ja vetovoimatekijät vaikuttavat maakuntakaavan suunnitteluun siten, että niiden maankäytöllistä roolia tullaan tarkastelemaan maakuntakaavan suunnitteluprosessissa tarkemmin maankäytön kehittämisen painopisteinä.

Tunnistetut Kanta-Hämeen kaupunkiseutujen vahvuudet ja vetovoimatekijät ovat seuraavat:

Hämeenlinnan kaupunkiseutu:

- Seutu osana Suomen kasvukäytävää
- Hämeenlinna vetovoimaisena ja perinteisenä maakuntakeskuksena
- Asumisen houkuttelevuuden kehittäminen seudulla
- Pääliikenneväylien liikenteen sujuvuus ja turvallisuus sekä liittymät: Päärata, vt3, vt10/12 ja st130
- Seudun kuntien rajavyöhykkeiden yhteinen suunnittelu
- Seudun merkittävät kehittyvät työpaikka-alueet Moreeni, Rastikangas ja Merve
- Puolustusvoimien toimintaolosuhteiden turvaaminen yhdyskuntarakenteessa ja toiminnan mahdollistaminen seudulla
- Seudun matkailun vetovoimatekijät, kuten Hämeenlinnan ydinkeskusta, Hämeen linna, Aulanko ja muut kansallisen kaupunkipuiston kohteet, Vanajavesilaakson maisema, Ahvenisto, keskiaikaiset kivikirkot, linnavuoret, kylät ja kartanot, Hämeen härkätie, golfkentät, Kantolan tapahtumapuisto, litalan lasimäki sekä Evon retkeilyalue
- Vapaa-ajan asuntojen erittäin suuri määrä: Käyttäjien ja vierailijoiden merkitys seudun ja etenkin maaseudun elinkeinojen, kaupan ja kulttuuritarjonnan kannalta

Riihimäen kaupunkiseutu:

- Seutu osana Suomen kasvukäytävää
- Asumisen ja yritystoiminnan kasvusuunnat
- Pääliikenneväylien liikenteen sujuvuus ja turvallisuus sekä liittymät: Päärata ja Lahden rata, vt3, kt54 (valtatieksi) ja st130
- Seudun merkittävät kehittyvät työpaikka-alueet Ekokemin biotalouden alue, Arolampi-Herajoki, Silmänkanto ja vt3/kt54 liittymävyöhyke
- Tallinna-Helsinki ratatunnelihankkeeseen liittyvän ratapiha/logistiikka-alueen suunnittelun edistäminen ja mahdollistaminen
- Räyskälän kehittäminen
- Monnin asemanseudun kehittäminen
- Seudun matkailun vetovoimatekijät, kuten Riihimäen lasi- ja metsästysmuseot, Wanhan lasitehtaan alue, Hämeen järviylängön retkeilyalue Lopella, Lopen lähiruokapuodit ja Hausjärven kulttuurimaisemat

Forssan kaupunkiseutu:

- Seutu osana Helsinki-Forssa-Pori liikennekäytävän kehittämistä – vt2 välityskyvyn parantaminen ja varautuminen raideyhteyteen
- Vihreän logistiikan alue vt2:n, vt9:n sekä Turku-Toijala- (ja tulevaisuudessa Helsinki-Forssa-Pori-) radan risteysalueelle
- Seudun maankäytön turvaaminen ja kehittyminen bioenergian tuotannon, kiertotalouden ja materiaalien hyötykäytön toimialoilla
- Seudun elintarviketeollisuuden kehittäminen ja alkutuotantoalueiden toiminnan turvaaminen
- Vapaa-ajan, harrastusten ja matkailun vetovoima-alueet: Forssan kansallinen kaupunkipuisto ja Kehräämön alue, Jokioisten museorautatie, Jokioisten maatalousaiheinen esittelypuisto Elonkierto, Humppilan lasin alue, Torronsuon ja Liesjärven kansallispuistot, Saaren kansanpuisto, Hämeen luontokeskus, Eerikkilä, Hämeen härkätie, Ypäjän hevoskeskus sekä Loimijokilaakson maisemat
- Koulutus- ja tutkimuskeskittymät: Luke Jokioisilla, Mustiala ja Eerikkilä Tammelassa sekä Hamk Forssassa

Edellä kuvatusta aineistosta valitut Kanta-Hämeen vahvimmat vetovoimatekijät esitetään rakennetarkastelun liitekartalla.